

## Ünnepeltek a könyvtárosok Somogyban?

*„A nagy elődök emlékére készítette e képet –  
a kisebb utókor, jelenbe idézni a régieket.”*

(a csurgói gimnázium alapítási képének  
felirata 1939-ből)

Nagy számban jöttek össze 2005. november 22-én a kaposvári Megyei és Városi Könyvtárban a szakma képviselői, hogy emlékezzenek, hogy együtt gondolkodjanak, hogy értékes előadásokat hallhassanak Somogyország első megyei könyvtárának alapítójáról – gróf Festetics Lászlóról, a könyvtári mecenatúráról, a vármegye könyvtárának történetéről, Sárközy István könyvtáráról és a könyvtártörténeti kronológiák fontosságáról.

Már a rendezvényre szóló meghívó rendhagyó tipográfiája is sejteni engedte, hogy tartalmaz előadásoknak leszünk részesei. Az emelkedett hangulathoz az is hozzájárult, hogy a meghívó külső borítóján a korabeli jegyző kézírásos faximilójét láttuk, *„Gróf Festetics László méltósága ezer ezüstforintot adományoz oly célra, hogy az Nemes Vármegye kebelében felállítandó, a nemzeti nyelv és művelődés csinosodására szolgáló könyvtár felállítására fordítasson.”*

Szokatlan címmel kezdem a beszámolót, hiszen egy ünnep nem kérdőjelezhető meg senki számára. Vagy mégis? A nap programja közben gondolkodtam el azon, milyen lehetett a hangulat Kaposváron 180 évvel ezelőtt, amikor a megye első emberei, köztük a Festetics család sarja – apja példáját követve – nem sajnált ezer ezüstforintot letenni, hogy a jövőt alapozza meg. Bizonyára ott tolongott az akkori megyei vezetés a tömegben, és a főispán úr is azon volt, hogy Somogy kulturális lemaradásának megszüntetését elősegítse. Nem is beszélve arról, hogy szégyen lett volna Kaposvárnak, hogy a megyében már Csurgón is működött könyvtár a Sárközy család adományaiból, ott pedig már több mint egy évtizede útjára indult a gimnázium, de a városnak még nem volt könyvtára.

Bizonyára elgondolkodott a mai megyénk és megyei jogú városunk vezetése is, akiket dr. Sárdi Árpád, a megyei közgyűlés alelnöke és Hausz Árpád, a megyei jogú város kulturális irodaigazgatója képviselt az ünnepen. Méltán remélhetjük, hogy a 180 éves évfordulóra a polgármester ajándékként átadott gravírozott tál csak a kezdet lesz az ajándékozások sorában, és mai életünk vezetői legalább annyit áldoznak a kultúrára, mint a néhány száz évvel ezelőtt politizáló elődeik.

A köszöntők után Varga Róbert könyvtárigazgató örömmel és köszönettel vette át a kortörténeti relikviát, és megígérte, hogy abban a vitrinben fogják el-

helyezni amelyet az olvasótérben állítottak fel, és amelyben a könyvtár eddig kapott kitüntetéseit, ajándéktárgyait, elismerő okleveleit őrzik, majd a konferencia elnökeként bevezette az első előadást, amely a könyvtári mecenatúráról szólt.

Megtisztelő volt a szakma képviselői számára, hogy az előadók sorában köszönthettük dr. Monok Istvánt, az OSZK tudós főigazgatóját, aki gazdag áttekintést adott a kora újkor arisztokráciájának művelődésszervező szerepvállalásáról, hiszen ők voltak azok, akik megeremtették a magyar kulturális intézményrendszer alapjait. Szomorú volt hallani, hogy az európai könyvtermés a török időkben gyorsabban és nagyobb mértékben áramlott be hazánkba, mint a későbbi, a XVII–XVIII. századokban. Mária Terézia és II. József időszaka fontos volt a magyar könyvtárak életében. A főurak friss irodalmat gyűjtöttek, sokat tettek a közkönyvtárak megalapozásáért, esetleg anyagi áldozatot is vállalva. Az előadás lendülete és alapossága jól bevezette a következő, Somogy könyvtártörténetével foglalkozó referátumokat.

A mecenatúra szép példájáról hallhattunk Violáné Bakonyi Ibolya csurgói könyvtáros tanár előadásában, aki Sárközy Istvánt és korabeli könyvtárát mutatta be a hallgatóságnak. Az irodalompartoló alispán, Csokonai barátja a vidéki birtokos nemesség szűkebb, fejlettebb ízlésű rétegéhez tartozott. Nemcsak adományokkal támogatta a megye első közkönyvtárát, de ő volt ennek első katalogizálója is. Fényképeket láthattunk a Sárközyekről, kincseikről; a könyvtáruk kéziratos katalógusát és a rekonstruált könyvtár néhány polcát az előadás bemutatójában megnézhettük.

Az előadó látványosan és szépen oldotta meg feladatát A szűkre szabott időkeretek között izgalmas rezüméjét adta a mintegy 120 oldalas, CD-melléklettel megjelent könyvének, amely a nagy hagyományú *Csurgói könyvtár* sorozat XXI. köteteként a nyáron jelent meg *Sárközy István könyvtára* címmel.

A kávészünet után Szita Ferenc vette át az ünnepi konferencia elnöki tisztét. Ő a megye tékáját igazgatta hosszú éveken keresztül, és nagy tapasztalattal, rálátással vezette be a könyvtár történetét összefoglaló művek előadóit.

Dr. Sipos Csaba nyugalmazott helytörténész és Varga Róbert igazgató a *Somogyi Könyvtártörténeti Füzetek* sorozatban megjelent művei a megyei könyvtár történetét mutatták be, ezekből hallhattunk a szerzőktől velős összefoglalót.

A közel kétszáz év ismerete nélkülözhetetlen a „jövőbe mutató, megalapozott döntésekhez”. A rövid, frappáns helytörténeti összefoglalóban jó volt hallani a reformkori Somogy sokszínű könyvtárügyéről: arról, hogy a Megyei Olvasó Társaság mennyire összefonódott a könyvtár életével, hogy az önkényuralom a múlt században sem segítette a kultúra fejlődését, hogy a két világháború között milyen jó lett volna, ha megépülhet a vármegye kultúrpalotája, amiben helyet kaphatott volna a könyvtár is, ennek ügyében Klebelsberg miniszter úr is Kaposvárra jött, de sajnos, nem valósulhatott meg a terv. Talán mindezt nem is kérhetjük számon, mert a világháború, és az utána következő évek elsepertek nagyon sok elképzelést.

Jó volt kalandozni Varga Róberttel, aki gyermekkorának élményeit csempészte be tudományos munkájába. Megdöbbenő látvány volt a nagyapja könyvtárában található könyv fotója, amely a világháború nyomait viselte. Nem lehet szétválasztani a könyvek sorsát a történelemtől. Láthattuk a 150 kötetes könyvszekrény fotóját, amelyet még a háború előtt a Földművelésügyi Minisztérium telepített

iskolákba, jegyzőségekbe. Hallhattunk a vándorládákról, amelyek az 50 kötetes „falukönyvtárakat” tartalmazták.

Matoltsy Sándor nevére figyelhettünk fel, aki a Dunántúli Bank könyvtárának és egyben a város egyetlen nyilvános közkönyvtárának is a létrehozója volt 1947-ben. A Matoltsy család ugyancsak a köz kultúrájának megalapozásáért tett sokat a megyében, anyagi áldozatokat sem sajnálva. (Az ő, jelenleg Amerikában élő fia, ugyancsak könyvtári alapítványt hozott létre Csurgón, és egy másik közalapítványt Kaposvár egyik iskolájában néhány évvel ezelőtt.) Az értékes somogyi könyvtárak, könyvek a Zichy-könyvtár, a mernyei piarista rendház könyvtára, a segesdi ferences rendház könyvtára) hányt-vetett sorsát követhettük nyomon. Hallhattunk a körzeti könyvtárak létrejöttének körülményeiről. Majd az 1952-es minisztertanácsi határozat nyomán alapított megyei könyvtárak kistéleplési népkönyvtárakat létrehozó könyvtártelepítő tevékenységének lehettünk szemtanúi korabeli jelentésekhez csatolt színes illusztrációk segítségével.

A könyvtáros szakmának, olvasóinknak Gerő Gyulát nem kell bemutatni. A jó gazda féltő gondosságával hívta fel a figyelmet a könyvtártörténeti kronológiák fontosságára és tanulságaira. Megdöbbentő adatokat közölt: milyen kevés történeti munka született, pedig milyen sokan dolgoztak évtizedeken át a könyvtárügyben.

Az ünnepi program zárásaként Festetics László könyvtáralapító 2001-ben felavatott emlékkövét koszorúztuk meg a korai télrel érkező hóesésben. Mai Széchenyiek, Festeticsek, Sárközyek, de elkelné most is könyvtáralapító, könyvtárpártoló támogatásokat...!

Talán mégis ünnepeltünk? A szakma ünnepnapja volt, azt ünnepeltük, hogy mi könyvtárosok itt Somogyban jeles elődeink nyomdokán haladva a könyvtárügyben kifejtett tevékenységünkkel immár 180 éven át a megye polgárait szolgálhatjuk. A konferencia előadásaiából, az előadások tanulságaiból azt is magunkkal vihetjük és továbbadhatjuk az értő fülűeknek, hogy érdemes a kultúrára áldozni, ha rögtön nem is látható az eredménye, ha közvetlen előnyökkel nem is jár az áldozatunk, a munkánk. Azért is ünnepelhettünk, mert megszülethetett három könyvtártörténeti munka Somogyban az utódoknak, adózva elődeink emlékének.

**Viola Ernő**